

„Лето 893“

От „Борислав“ на Маестро Атанасов (1910) насам българската сцена познава поне десетини музикално-сценични произведения със сюжет от националната ни история. Осце не е настъпила наистина цялостната проценка на наследството ни в този жанр — при която би могла да се търси приемственост с „Алчек“, „Саламбо“ и пр., — но от това, което сцената ни позива в последните десетилетия, откриваеми са връзките на „Лето 893“ с опери като „Цар Калоян“ на Панчо Владигеров, отчасти с „Момчил“ и „Ивайло“. Връзки в похватите, в отношението към историческите факти, в определена стремеж на творците да намират трайни и същевременно съвременно звучащи акценти в тези избрани факти. Ето че отново на тема, към която за първи път се насочва, Парашкев Хаджиев неотклонно продължава да осъществява възходящо естетическите възгледи на своето внушително по обем и въздействие досегашно оперно творчество. И „Лето 893“ предпага неизменяния, вече петнайсет години неразPLITаемо взел от взаимни връзки и влияния между оперите на Парашкев Хаджиев и техните осъществители — театрите. Кой би се наел да разбере (и убедително да докаже!) кое какво поражда в този дванайсет пъти скрепен съюз: дали композитортърт пише, изхождайки всеки миг от равнището и възможностите на нашия театър (а той ги познава добре!), или обратно: театртърт упорито (макар не винаги съзнателно!) пригажда стореното към себе си и своя ръст. А може би те просто заедно растат, търсят връзка, общ път? И заедно с тях расте и търси своите пътища и предпочитания и оперната публика? (а тя ходи на тези опери, обича ги, радва им се!). Разсъждавайки по този начин, т. е. търтвайки към новата творба с мерките и целите, които тя самата си поставя, и в същото време, давайки си ясна сметка, че предлаганото е един (но не единствен!) от пътищата на съвременната опера и

театър, „Лето 893“ налага е достойствата си най-искрена, топла и висока оценка.

Ярки, остро театрални (бих уточнила — оперни!) характери дважат действието в „Лето 893“. Сам пропит и тласкан от оперното си предразположение и възпитание към композиторите предишно на XIX в. — в случая към „могщата петорка“, П. Хаджиев заедно с либретиста си Банчо Банов атакува (или най-малкото докосва!) с отделни образи и конфликти в операта един практически необхватен арсенал от асоциативни връзки с познати и любими творби. В продължение на деветте картини от операта съзнанието на слушателя от широката аудиторния неуморно кръжи около преживяени оперни пориви на отмъстителност, властолюбие, жертвеност, фанатизъм и пр. Сред розка могъщи видения от оперното минало на изкуството композитортърт и либретистът не допускат в „Лето 893“ нито един незавършен, неясен или невплетен в драматургията централен образ. Логика на поведението — майсторския разгъната в границите на традиционната „номерност“, пределно целесъобразна в музикално-драматургическото си изграждане — при тежачето и Расате, и Ермиара, и Севина, и Борис, и Симеон дори когато техните страсти и вяра се „нажежат до бяло“. Именно в психологическата убедителност на тези характери и техните сблъсъци в естествена, поривист драматична е заложена несъмнената прикладност на новата творба на Хаджиев. На „Лето 893“ не са чужди и някои несвършенства (които въпреки се оказва трудни преодолени и в историческата ни драма!). Стремекът към изчерпателно повествование (от което да има и узряване на фактите!) подтилка полета към кульминация в творбата, в почти цялата първа трета от операта. Майсторското музикално разгръщане на отделните сцени — ари или диалози — се е оказало недостатъчно да уплътни и динамизира цялото количество текст и ос-

бено отделни мимолетни и сцени (сънят на Севина и срещата и със Симеон в III картина, началният диалог на Борис и Симеон от I картина, и др.). От друга страна, като че ли прекалено доверчиво са се отнесли двамата автори към максимата „опера без любов не е опера“ а акцентира образа на Севина повече от равноправно спрямо останалите образи в операта. От това страда само целеустремеността на основния идеен конфликт (българи — славяни, християни — езичници).

С „Лето 893“ Русенската опера прави третото си, твърде успешно сближение с творчеството на Хаджиев след „Албена“ и „Майстори“. В завладяващ и увлекателен особено във втората си по ловина спектакъл, темпераментно воден от Ромео Райчев, с ярък рисунък на ролите, очертан от режисьора Стефан Трифонов, и умело (макар малко сковаващо с постановните си декорни съставки) сценично настроение на епохата, постигнато от гост-художника Асен Стойчев, театртърт достойно защитава много от ценностите на творбата. Отговарят по певчески формат и отлично провеждат своите задачи всички централни изпълнители: Ан. Анастасов, Ст. Димитров, М. Венциславова, А. Ангелова, Н. Деянов, Ив. Димов — като при някои от първите актортъртката изработка на ролите по точност и чистота да даяла бележи знаменателни постижения в съвременното ни оперно-изпълнителско изкуство в страната. Една по-изискана и грижовна работа над костюма (малко късно е!) и една по-точно намерена мярка в цялостния тонус на представлението (навреме е: второто представление видимо доближи тази мярка!) могат да осигурят на новата творба на П. Хаджиев и новата постановка на Русенската опера заслужено място между творбите на изкуството, с които ще отпразнуваме 1300-годишнината от създаването на българската държава.